

positio universalis subalternans: *Omnis homo currit*: etiam erit vera hæc subalternata particularis: *Aliquis homo currit*: & si falsa est ista particularis, multo magis falsa erit prior universalis. Et quidem in materia necessaria, vel impossibili, sunt necessario simul vera, vel falsa, ex jam dicta ratione, quod in hac materia id, quod convenit uni, conveniat omnibus, & vicissim. At in materia contingenti bene quidem ex universalis subalternante vera inferitur esse vera particularis subalternata: at non vicissim ex vera particulari legitime inferitur vera esse universalis, ut facile patet consideranti.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

83. **O**bj. 1. Iste propositiones: *Omnes homines currunt*: *Aliqui homines non currunt*: sunt contradictoriae: sed hæc possunt simul esse falsæ: ergo dicta n. 79. non subsistunt. prob. ma. hæc propositiones differunt in quantitate, & qualitate: ergo. mi. superior prob. casu quo tantum unus homo non currat, utraque est falsa, ut patet: ergo. Resp. Aliqui cum Oviedo in *summul. controrv.* 3. p. 6. n. 9. admittunt, has propositiones esse contradictorias, & negant mi. dicuntque, modo unus non currat, jam veram esse secundam propositionem; cum terminus *Aliqui* sit collectivus, adeoque significet aliquam collectionem hominum, ex qua modo unus non currat, jam verum sit, eam collectionem, seu aliquos collective sumptos, non currere. Sed, ut recte docet Haunoldus *Logic. præf.* p. 1. c. 2. a. 3. n. 13. hac ratione etiam contradictorie erunt istæ: *Omnes Apostoli sunt salvati*: *Aliqui Apostoli non sunt salvati*: & hæc secunda debet dici vera: quis autem (ut bene ait citatus auctor) feret ita loquentem? Eodem modo erunt contradictoriae: *Omnes Virgines peccaverunt in Adam*: *Aliqua Virgines non peccaverunt in Adam*: quam etiam eodem modo nemo non agere feret.

84. Resp. in forma neg. ma. ad prob. neg. ant. non enim differunt ex propositiones perfecte in quantita-

titate; quia in secundæ propositionis termino *aliqui* non datur perfecta disjunctio: seu non datur talis disjunctio, quæ patiatür descensum disjunctivum usque ad singula individua, quod necessarium est; alias enim dabitur medium inter contradictorias contra dicta n. 79. & utraque poterit esse falsa.

4. Discrimen etiam est inter propositiones has: *Omnis homo currit*: &: *Omnes homines currunt*: quod prima in singulari possit esse vera, licet tantum unus homo existat: altera autem in plurali necessario ad sui verificationem requirat plures, & implicite dicat: *Existunt plures*, & *omnes currunt*; unde etiam contradictoria debet eam pluralitatem aliquo modo exprimere. Hinc istius propositionis: *Omnes homines currunt*: contradictoria non est: *Aliquis homo non currit*; esset enim utraque falsa, si tantum unus homo existeret, & curreret: sed contradictoria est ista: *Aliquis ex omnibus hominibus non currit*: quæ propositio etiam esset vera, casu quo tantum unus homo existeret, & curreret; esset scilicet vera propositio; quia esset contingens negativa de subiecto non supponente ex *num.* 40. nam in eo casu non daretur *aliquis homo ex omnibus*; cum existeret tantum unus, & non plures, qui tamen requiruntur ad terminum *omnes* verificandum.

85. Dices 1. Deficiente parte deficit totum, seu deficit denominatio, ita, ut non possit amplius toti tribui: ergo, si unus non currit, jam non amplius potest dici, quod collectio, designata per terminum *aliqui*, currat. Resp. conc. totum. Sed ex hoc non sequitur, quod sit verum: *Aliqui non currunt*: seu non sequitur, quod ea denominatio possit negari de omnibus partibus: sic, licet uno ex centum non currente non possit dici: *Centum currunt*: non tamen ideo potest dici: *Centum non currunt*: Sane juxta adversarios debent etiam esse contradictoriae istæ: *Omnes homines currunt*: *Omnes homines non currunt*; quia, modo unus non currat, jam non omnes collectivum sumpti currunt: quæ tamen juxta adversarios est ratio, cur uno non currente possit dici in plurali, aliquos non currere.

At certe nemo dicit, has propositiones esse contradictorias, ut nec illas: *Centum currunt*: *Centum non*

non currunt: sed omnes dicunt, eas esse contrarias, & posse simul esse falsas: idque confirmatur ex illo vericulo summulistico: *Præ contradictio: post contra: præ postque subalter.* de quo inferius num. 105. paulo plura: ex quo habetur, isti propositioni: *Centum currunt*: hanc alteram: *Centum non currunt*: esse contrariam, utpote in qua particula negativa ponitur subiecto: at vero contradictoriam esse istam: *Non centum currunt*: atque adeo propositioni objectæ: *Omnes homines currunt*: contradictoriam esse hanc *Non omnes homines currunt*: seu, quæ æquivaleret: *Aliquis ex omnibus hominibus non currit*.

86. Dices 2. Saltem istæ sunt contradictoriæ: *Omnis binarius hominum currit*: *Aliquis binarius hominum non currit*: sed etiam istæ possunt simul esse falsæ: ergo. maj. prob. differunt in quantitate, & qualitate: ergo. prob. etiam min. si tantum unus homo non currat, falsum est, quod omnis binarius currat; quia ille binarius, ex quo unus, seu dimidia ejus pars, non currit, non potest dici currere: sed neque potest dici non currere; quia, ut binarius possit dici non currere, debent duo non currere.

Resp. iterum neg. maj. ad prob. iterum neg. ant. Terminus *binarius*, uti terminus *omnes*, dicit aperte plures, qui in propositione particulari relinquuntur collecti, & non disjunguntur: unde de hac propositione eodem modo loquendum, ac de prioribus: & hinc ejus contradictoria est, vel: *Non omnis binarius hominum currit*: vel: *Aliquis ex aliquo binario non currit*: quæ ultima propositio est vera pro omnicasu, pro quo altera: *Omnis binarius hominum currit*: est falsa: ita, ut nunquam utraque sit falsa, vel utraque vera; quare, si darentur tantum tres homines, & duo currerent, vera esset illa: *Omnis binarius currit*: & falsa illa: *Aliquis ex aliquo binario non currit*; nam tertius ille superstes non esset ex aliquo binario; unde pro eo non supponeret iste terminus, sed pro illis duobus, qui binarium constituent, & de neutro est verum, quod non currat.

Ubi nota, licet aliquod totum indivisibiliter sumatur, & de aliqua ejus parte negetur aliquod prædicatum, tamen id non ideo etiam negari posse de toto; alias posset de toto homine negari corruptibilitas:

cum

55 *Quid, & quoruplex sit Oppositio, &c.*
cum ejus anima sit incorruptibilis. Nec dicas, terminum *homo* non esse collectivum; hoc enim nihil refert; nam tamen sumitur indivisibiliter pro omnibus partibus, seu pro collectione omnium partium. Equidem verum est, de toto homine posse affirmari corruptibilitatem, etsi hæc non omnibus partibus conveniat, non tamen de toto binario posse affirmari cursum, si unus ex eo non currat: attamen manet semper verum, quod non possit, præsertim universaliter, de toto indivisibiliter sumpto negari prædicatum, quod tantum uni ejus parti non convenit. De cætero sepe utriusque attendendum est ad communem intelligentiam propositionum: at sane nemo, quando audit has propositiones: *Centum non currunt*: *Exercitus non currit*: intelligit, tantum unum non currere ex centum, vel ex exercitu: & pariter nemo, qui audit hanc propositionem: *Aliquis binarius non currit*: intelligit tantum unum non currere.

87. Obji. 2. Istæ propositiones: *Omnis Apostoli sunt duodecim*: *Aliqui Apostoli non sunt duodecim*: sunt contradictoriæ, & tamen simul veræ: ergo. Resp. neg. ant. nam subiectum primæ propositionis est terminus collectivus, qui in opposita non potest mutari in disjunctivum: cujus ratio petenda est ex regulis suppositionum, ex quibus habetur, quod suppositio collectiva, non contineat virtualiter in se plures propositiones, sed tantum plures terminos; neque enim, ut dictum n. 29. legitimus est descensus: *Omnis Apostoli sunt duodecim*: ergo *Petrus est duodecim*: *Joannes est duodecim* &c. At vero, ut habetur ex iisdem regulis, suppositio disjunctiva, continet in se plures propositiones; nam legitimus est descensus: *Aliquis homo currit*: ergo *vel Petrus currit, vel Paulus currit*. Quare non licet mutare in contradictoriis suppositionem collectivam in disjunctivam; non enim licet, ex una propositione facere plures, si istæ non virtualiter in illa contineantur. Et hæc diversitas suppositionum facit, ut ait Haunoldus *Log. pract. p. 1. c. 2. art. 2. num. 9.* diversitatem subiectorum, quæ tollit contradictionem.

88. Obji. 3. Hæc propositiones: *Omnis studiosus in omni gymnasio est pius*: *Aliquis studiosus in omni gymnasio non est pius*. item: *Omnis equus cuiuslibet hominis*.

56 Pars I. Disp. Unica, Quæst. II. Art. IV.
 minis est albus: Aliquis equus cuiuslibet hominis non est albus: sunt contradictoriæ: sed possunt simul esse falsæ, si scilicet in uno tantum gymnasio aliquis studiosus non sit pius, & unus homo habeat meros equos nigros, & alius meros equos albos: ergo. Resp. neg. maj. non enim differunt, ut debent, in quantitate; nam, quod spectat ad duas primas propositiones, in negativa earum non disjungitur subjectum totaliter; nam, cum in affirmativa habuerit geminam distributionem, nempe in termino *omnis*, & in termino *in omni*, debet in contradictoria bis disjungi, & dici: *Aliquis Logicus in aliquo gymnasio non est pius*; alias enim negaretur plus, quam requireretur præcise ad falsificandam affirmativam. Eodem ex capite peccant secundæ propositiones, & in altera earum, seu negativa, debet dici: *Aliquis equus alicujus hominis est albus*.

89. Obji. 4. Plures sunt propositiones contradictoriæ, quæ simul possunt esse veræ: ergo. prob. ant. eas afferendo. 1. *Nullus oculus est necessarius ad videndum: Aliquis oculus est necessarius ad videndum*: 2. *Omnis canis latrat: Aliquis canis non latrat*. 3. *Nullus cæcus videt: Aliquis cæcus videt*. 4. *Nullus stans potest sedere: Aliquis stans potest sedere*. 5. *Homo est species: Homo non est species*: hæc sunt contradictoriæ, & possunt simul esse veræ: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. min. Vel enim non sunt contradictoriæ, vel non possunt simul esse veræ. Si ambæ semper haberent idem subjectum, & prædicatum, essent quidem contradictoriæ, sed non possent simul esse veræ: at quia communitè censetur, eas non habere idem subjectum, aut prædicatum, adeoque eas non esse contradictorias, hoc ipsum modo cum communi ostendam.

90. Primæ dicitur propositiones ex mente objicientis faciunt hunc sensum; *Nullus oculus est determinate necessarius: Aliquis oculus est indeterminate necessarius*: sed determinate necessarium, & indeterminate necessarium sunt duo diversa prædicata, ut per se patet. Quod si in utraque propositione subintelligeretur eadem particula e. g. *determinate*, propositiones essent vere contradictoriæ: sed altera propositio particularis esset falsæ: vicissim, si subintelligeretur particula *indeterminate*, esset falsæ prior propositio universalis. In secundis propositionibus terni-

Quid, & Quotuplex sit Oppositio, &c. 57
 nus *canis* sumitur æquivoce pro cane terrestri vivo, & cœlesti, seu stella inanimi; adeoque sunt duo subiecta ratione æquivocationis. In tertiis propositionibus terminus *cæcus* primo sumitur pro statu, secundo vero ampliative, adeoque sunt iterum diversa subiecta. In quartis potentia ad sedendum sumitur semel in sensu composito, vel cum similitate sessionis, altera autem vice in sensu diviso sessionis, seu omiſsa sessione; adeoque dantur diversa prædicata. In quintis terminus *homo* semel accipitur secundo intentionaliter, seu ut confuse cognitus: altera vice sumitur primo intentionaliter sine cognitione confusa, adeoque iterum sunt diversa subiecta: consequenter in nullo binario istarum propositionum datur oppositio contradictoria.

91. Obji. 5. Hæ propositiones. 1. *Omnis homo aliquando dormit: Aliquis homo aliquando non dormit*. 2. *Omnis homo est essentialiter albus: Aliquis homo essentialiter non est albus*. 3. *Mysterium incarnationis evidenter est possibile: Mysterium incarnationis evidenter non est possibile*. 4. *Certum est, Salomonem esse in calo: Certum est, Salomonem non esse in calo*. 5. *Omnis homo currit: Hic homo non currit*: sunt contradictoriæ, & tamen simul possunt esse veræ, vel falsæ: ergo. Resp. neg. maj. quia hæ propositiones, usque ad ultimas duas, non differunt, prout deberent, in qualitate; nam in negativa non negatur totum prædicatum. Sic in prima negativa non negatur particula *aliquando*: in secunda non negatur particula *essentialiter*: in tertia non negatur particula *evidenter*: quæ tamen particule spectant ad prædicatum tanquam ejus modi, & partes.

In propositione negativa quarta omnino non negatur prædicatum; nam terminus *certum* est prædicatum; prior enim propositio facit hunc sensum: *Hoc, quod Salomon sit in calo, est certum*: altera vero facit hunc: *Hoc, quod Salomon non sit in calo, est certum*: ex quo clare apparet, non negari prædicatum *certum*, imo hanc propositionem non esse negativam; eo quod particula negativa non afficiat primariam copulam. Quod spectat ad duas propositiones ultimas, secunda earum non est particularis, sed singularis; unde subjectum non supponit disjunctivè, sed

sed æquivalenter distributive ex n. 36. hinc istæ duæ propositiones non differunt, prout requireretur, in quantitate: præterquam, quod altera plus neget, quam requiratur, ad falsitatem prioris; nam ad hanc tantum requiritur, ut aliquis quicumque tandem homo non currat, & non requiritur, ut determinate hic homo non currat.

92. Obji. 6. Propositiones subcontrariæ non habent idem subiectum: ergo non sunt oppositæ. prob. ant. propositio: *Aliquis homo currit*: habet pro subiecto e. g. Petrum, qui currit: at propositio: *Aliquis homo non currit*: habet pro subiecto, non Petrum, qui currit, (nam sic non esset vera) sed e. g. Paulum, qui omittit cursum: ergo non habent idem subiectum. Resp. dist. ant. subcontrariæ non habent idem subiectum verificationis. conc. ant. non habent idem subiectum representationis. neg. ant. & consequ. Subiectum, vel objectum verificationis est, in quo propositio verificatur: subiectum, vel objectum representationis est, quod per propositionem representatur: at hoc subiectum in utraque propositione modo allata sunt omnes homines: nam terminus *aliquis homo* representat omnia sua inferiora, seu omnes homines disjunctivè enumerandos: adeoque in utraque propositione est idem subiectum representationis.

ARTICULUS V.

Quid tenendum circa Oppositionem Propositionum Modalium, & Compositarum.

93. **Q**uamam sint propositiones modales, & quid in iis sit modus, & dictum, docuimus num. 69. Jam circa istarum oppositionem est notandum, 1. earum quantitatem, aut qualitatem non desumi ex dicto, sed ex modo: & ratio est; quia ex eo desumitur quantitas, aut qualitas propositionis, ad quod spectat primaria copula: atqui hæc in propositionibus modalibus spectat ad modum: ergo. prob. min. propositiones modales, vel formaliter, vel æquivalenter, complectuntur duas propositiones, quarum una habens copulam principalem explicat modum: altera vero, que habet copulam non principalem, explicat dictum: ergo copula primaria spectat ad modum. antec. patet

patet in propositionibus n. 69. allatis: *Necesse est, hominem esse animal: Impossibile est, hominem esse lapidem* &c. Et eadem est ratio de aliis æquivalentibus: *Homo necessario est animal: Homo non nisi impossibiliter est lapis*; quia istæ prioribus prorsus æquivalent, & reipsa idem dicunt.

Notandum 2. modus *necesse*, & *impossibile*, facere propositiones æquivalenter universales: & *necesse* quidem affirmativam: *impossibile* vero negativam: e contra *possibile*, & *possibile non* (quod suo modo coincidit cum contingenti) facere propositiones æquivalenter particulares, & illud quidem affirmativam, hoc negativam; hinc illi versus dialectici: *Omnis necesse valet: impossibile nullus: Possibile quidam, quidam non possibile non*. Quare propositio: *Necesse est, aliquem currere*: est universalis, licet dictum sit particulare: & propositio: *Possibile est, aliquem non currere*: est affirmativa, licet dictum sit negativum; & juxta hæc tenenda debet suo modo regulari istarum propositionum oppositio.

94. Hinc, si propositiones modales sint de dicto singulari, *contraria* erunt istæ: *Necesse est, Petrum currere: Impossibile est, Petrum currere*: at *contradictoria* erunt: *Necesse est, Petrum currere: Possibile est, Petrum non currere*: vel: *Impossibile est, Petrum currere: Possibile est, Petrum currere*: item *subcontraria* erunt: *Possibile est, Petrum currere: Possibile est, Petrum non currere*: tandem *subalterna*: *Necesse est, Petrum currere: Possibile est, Petrum currere*: vel: *Impossibile est, Petrum currere: Possibile est, Petrum currere*.

Si vero in propositionibus modalibus dictum non est singulare, sed terminus communis, tunc non tantum debent modo dicta observari circa modum, sed etiam debent observari leges simplicium oppositarum; nam e. g. hujus propositionis: *Necesse est, omnem hominem currere*: *contradictoria* non est. *Possibile est, omnem hominem non currere*; esset enim utraque falsa, casu quo omnes homines præter unum necessario currerent: unde in *contradictoria* debet etiam in dicto terminus universalis, & distributivus *omnem*, mutari in terminum particularem & disjunctivum *aliquem*, & *contradictoria* sic formati: *Possibile est, aliquem hominem non currere*.

95. Hinc

95. Hinc in tali casu contraria sunt istæ: *Neceffe est, omnem hominem currere: Impossibile est, omnem hominem currere: at contradictoria istæ: Neceffe est, omnem hominem currere: Possibile est, aliquem hominem currere: item subcontraria sunt: Possibile est, aliquem hominem currere: Possibile est, aliquem hominem non currere: tandem subalterna istæ: Neceffe est, omnem hominem currere: Possibile est, aliquem hominem currere: vel Impossibile est, omnem hominem currere: Possibile est, aliquem hominem non currere.* Ubi nota, istam propositionem: *Impossibile est omnem hominem currere*: habere hunc sensum: *Impossibile est omni, seu cuilibet homini, ut currat*: vel: *Impossibile est, ut ullus homo currat*: ita, ut terminus *omnis* sumatur distributive, & non collective; alias non esset contradictoria huic: *Possibile est, aliquem hominem currere*: quia possent simul esse veræ, ut facile patet consideranti.

96. Huc aliquo modo revocandæ sunt propositiones oppositæ singulares, in quibus quidem facile inveniuntur contradictoria, non vero contraria, nisi recurratur ad actum, & potentiam, seu ad modum; unde contradictoria quidem sunt: *Petrus currit: Petrus non currit*: sed contrarie non habentur, nisi istæ: *Petrus currit: Petrus non potest currere*: seu: *Impossibile est, Petrum currere*; non enim inveniuntur aliæ oppositæ, quæ possint simul esse falsæ; quare in oppositione singularium duæ sunt propositiones simplices, duæ vero modales: quod nec multum refert, nec multum curatur a scientiis, quæ non agunt de singularibus.

Scilicet contraria singulares sunt istæ: *Petrus currit: Petrus non potest currere*: at contradictoria sunt: *Petrus currit: Petrus non currit*: vel: *Petrus non potest currere: Petrus potest currere*: item subcontraria istæ: *Petrus potest currere: Petrus non currit*: tandem subalterna istæ: *Petrus currit: Petrus potest currere*: vel: *Petrus non potest currere: Petrus non currit*. Istæ autem, & similes aliæ propositiones, dicuntur oppositæ de lege tantum; quia scilicet tantum servant leges oppositarum quoad veritatem, vel falsitatem: non vero opponuntur quoad modum enun-

enunciandi, seu quoad notas universalitatis, & particularitatis: quem modum quia observant propositiones, habentes terminum communem, istæ dicuntur oppositæ de lege, & modo enunciandi.

97. Jam propositionis copulativæ contradictoria debet esse disjunctiva: e.g. hujus propositionis: *Et Petrus clamat, & Paulus clamat*: contradictoria est: *Vel Petrus non clamat, vel Paulus non clamat*; nam ista: *Nec Petrus clamat, nec Paulus clamat*: plus negat, quam præcise requiratur ad falsificandam priorem; & si unus clamaret, alter non clamaret, utraque propositio esset falsa; unde opponuntur contrarie, non contradictorie.

E contra propositionis disjunctivæ contradictoria debet esse copulativa; nam, si disjunctiva est contradictoria copulativæ, hæc necessatio etiam debet esse contradictoria illius. Ratio ulterior est; quia, si propositionis disjunctivæ contradictoria etiam esset disjunctiva, tunc propositiones contradictoriæ possent simul esse veræ; nam vera potest esse utraque hæc propositio: *Vel aliquis homo currit, vel aliquis equus currit*: & *Vel aliquis homo non currit, vel aliquis equus non currit*: si scilicet unus currat, & alter quiescat. Imo, si disjunctiva est strictè talis, seu includens duo contradictoria ex n. 75: tunc altera propositio esset prorsus eadem cum priore, vel certe huic æquipollens; nam hujus propositionis disjunctivæ: *Vel Petrus studet, vel non studet*: contradictoria disjunctiva esset ista: *Vel Petrus non studet, vel non non studet*: cujus posterior pars significat idem ac: *Vel Petrus studet*; nam duæ negationes faciunt unam affirmationem.

98. Propositionis conditionalis contradictoria non debet negare conditionem, sed debet negare convenientiam, vel connexionem conditionis cum conditionato: sive debet negare, quod stante ea conditione sequatur conditionatum: e.g. istæ sunt contradictoria: *Si manus immittitur in ignem, ambulatur*: & hæc negatio potest exprimi per particulas *non ideo, tamen non*: e.g. si dico: *Si Petrus est diligens, proficiet in litteris*: contradictoria potest sic exprimi: *Si Petrus etiam sit diligens, tamen non proficiet in litteris*: & ad veritatem, vel falsitatem

62 Pars I. Disp. Unica Quæst. II. Art. V.
is arum propositionum, nil facit, sive detur, aut existat conditio, sive non.

99. Quod spectat ad propositiones exponibiles, eæ omnes implicite sunt copulativæ; unde earum contradictoriæ, vel formaliter, vel æquivalenter, sunt disjunctivæ. Sic propositio exclusivæ: *Petrus est tantum grammaticus*: facit hunc sensum copulativum: *Petrus callet grammaticam, & nullam aliam callet scientiam*; unde ejus contradictoria est disjunctiva: *Vel Petrus non scit grammaticam, vel callet adhuc aliam scientiam*. Pariter hæc propositio exceptivæ: *Omnes currunt præter Petrum*: facit hunc sensum copulativum: *Petrus non currit, & omnes reliqui homines currunt*: cujus contradictoria est hæc disjunctiva: *Vel Petrus non currit, vel non omnes reliqui homines currunt*. Eodem modo hæc propositio reduplicativa: *Petrus quia musicus canit*: æquivaleret huic propositioni copulativæ: *Petrus est musicus, & ideo canit*: cujus contradictoria est hæc disjunctiva: *Vel Petrus non est musicus, vel non ideo canit*.

100. Hæc de oppositis dicta sufficiant, ne plura adducendo rem ex se obscuram potius implicemus, quam explicemus. Si aliquando dubium incidat, an aliquæ propositiones sint contradictoriæ, attendendum, an non in aliquo casu possint simul esse veræ, vel falsæ, vel an observentur aliæ regulæ hucusque traditæ: & ea attentio, vel reflexio proderit, ut saltem aliqua distinctione varii sensus propositionis, possit difficultas complanari. Si subito petatur cuicumque propositioni sua contradictoria, facillime eam assignabis, si propositioni datæ præponas particulam *non* (id, quod est ad mentem Aristotelis 1. *Periherm.* 5.) cum enim particula *non* sit (ut communiter ajunt) malignantis naturæ contradicit omni illi, quod post se invenit: adde etiam explicationem aliquam propositionis, cui particulam negativam præposuisti, quæ in rem tuam fuerit. Ad propositiones contradictorias etiam revocari possunt propositiones dictæ *insolubiles*, quæ implicite videntur sibi contradicere: e.g. si propositio dicat de seipsa: *Ego sum falsa, vel impossibilis*: debet esse simul falsa, & vera. Sed quia hæc quæstio ad nihil utilis est, nisi ad fatiganda ingenia, nec paucis ad captum sat explicari potest, eam lubens omitto, & avidum simi-

lium

Quid tenendum circa Oppositionem, &c. 63
lium spinarum remitto ad Haunoldum *Logic. præf.* p. 1. c. 3. a. 7. & Georgium Stengelium *de bono & malo syllogis.* p. 2. c. 1. & 2.

101. Ob. contra oppositionem exponibilem, præsertim exclusivarum. Hæc propositiones: *Tantum Petrus currit*: *Tantum Petrus non currit*: sunt contradictoriæ: sed hæc possunt simul esse falsæ: ergo. prob. mi. prima significat: *Petrus currit, & nemo alius currit*: altera significat: *Petrus non currit, & omnes alii currunt*: sed hæc possunt simul esse falsæ, casu quo Petrus currat, & aliquis alius cum eo: ergo. Resp. neg. ma. nam in secunda propositione non negatur particula *tantum*; contradictoria enim debet sic formari: *Non tantum Petrus currit*: quæ, licet fors vulgo sic explicetur: *Petrus currit, & adhuc alius aliquis currit*: tamen in rigore dialectico non habet istum, sed alium sensum, & quidem hunc disjunctivum: *Vel Petrus non currit, vel adhuc aliquis alius currit*: quæ disjunctiva recte opponitur contradictorie copulativæ ex n. 99. & vera est, modo una ejus pars sit vera ex nu. 75. cum ergo casu quo cum Petro adhuc aliquis alius curreret, vera esset secunda pars propositionis disjunctivæ modo allatæ, vera etiam esset ipsa propositio, adeoque etiam altera ei æquivalens, seu ista: *Non tantum Petrus currit*.

102. Dices. Ergo etiam vera erit ista propositio: *Non tantum Deus est mendax*: sed hanc omnes pii horrent: ergo. Resp. conc. ma. neg. mi. nam etiam ista in sensu dialectico, seu rigoroso, significat idem, ac ista: *Vel Deus non est mendax, vel adhuc alius est mendax*: quæ propositio disjunctiva ratione primi membri est vera. Ubi tamen notandum, hanc propositionem non esse coram vulgo dicendam, ne in malo sensu ab indoctis accipiatur, & scandalum oriatur. Equidem Arriaga *disp. 2. de summul. sec. 4. n. 28.* negat, has propositiones: *Tantum Deus est blasphemus*: *Non tantum Deus est blasphemus*: esse contradictorias, vultque esse contrarias: sed id non efficaciter probat, & n. 32. admittit, propositionis copulativæ contradictoriam debere esse disjunctivam, quod etiam nos dicimus: insuper, quia communissime dicitur, per particulam *non* præpositam fieri propositionem contradictoriam, dicimus ulterius, hanc propo-

D 2

fitio-

64 *Pars I. Disp. Unica. Quæst. II. Art. VI.*
fitionem: *Non tantum Deus est mendax*: esse impli-
cite disjunctivam, utpote priori propositioni ratione
particulæ *non* præpositæ contradictoriam.

ARTICULUS VI.

Quid sit Æquipollentia, & qua ejus Regula.

103. **Æ**quipollentia est duarum propositionum, alias
sibi oppositarum, æquivalentia propter ad-
jectam particulam *non*; cum enim hæc particula, ut jam
dictum, sit ex communi malignantis naturæ, immu-
tat omnia, quæ post se invenit, quoad quantitatem, &
qualitatem, ita, ut propositio, quæ prius fuit affir-
mativa, fiat dein negativa, & quæ fuit universalis,
fiat particularis, vel vice versa. Regula hujus æqui-
pollentia communissime assignantur tres.

104. Prima. Negatio præposita subjecto, adeoque
toti propositioni, facit istam æquivalentem contradic-
toriam: sic, si huic propositioni: *Omnis homo currit*:
præponatur particula *non*, dicendo: *Non omnis homo
currit*: æquipollet, seu æquivaleret huic: *Aliquis ho-
mo non currit*: quæ est contradictoria superioris. Ra-
tio est; quia particula negativa immutat, quæ post
se invenit, quoad quantitatem, & qualitatem, ade-
oque facit propositionem contradictoriam priori;
nam contradictoriae sunt, quæ differunt in quantita-
te, & qualitate.

Secunda. Negatio postposita subjecto, sed præposita
copulæ facit propositionem contrariam, vel subcon-
trariam, Sic huic propositioni: *Omnis homo currit*:
contraria est: *Omnis homo non currit*: & huic: *Ali-
quis homo currit*: subcontraria est: *Aliquis homo non
currit*. Ratio est; quia particula *non* ita posita relin-
quit intactum subjectum, adeoque non mutat quanti-
tatem, sed tantum qualitatem propositionis: qua ra-
tione sunt contrariae, vel subcontrariae ex num. 78.

Tertia. Negatio præposita, & postposita subjecto,
facit propositionem æquivalentem subalternæ. Sic hujus
propositionis: *Omnis homo currit*: subalternæ est: *Non
omnis homo non currit*: seu, quæ idem significat: *Ali-
quis homo non currit*. Ratio est; quia prima negatio so-
la, ut modo dictum, faceret propositionem contradi-
ctoriam:

Quid sit Conversio Propositionum, &c. 63
ctoriam: sed secunda negatio eam corrigit, quoad ea,
quæ post se invenit: cum autem ista non afficiat subje-
ctum, sed tantum copulam, relinquit quantitatem a
prima negatione mutatam: sed, quia afficit copulam,
mutat iterum qualitatem, adeoque restituit priorem
qualitatem: consequenter facit propositionem subal-
ternam: hoc est, differentem a priore ratione quan-
titatis, non vero ratione qualitatis.

105. Hanc doctrinam complectitur versiculus ille
dialecticus: *Præ contradic: post contra: præ postque
subalter*: id est, negatio præposita subjecto facit pro-
positionem contradictoriam: at postposita subjecto fa-
cit contrariam: ac tandem præposita simul, ac post-
posita, facit subalternam; unam; unde in singulari
æquivalent hæc signa, seu termini syncategorematici:
Omnis, nullus non, non aliquis non: item *Nullus,
omnis non, non aliquis*: rursus *Aliquis, nonnullus,
non omnis non*: tandem *Aliquis non, nonnullus non,
non omnis*. Dixi in singulari; nam in plurali sunt ali-
qua trice, quas hic evolvere longum foret, quid circa
eas dicendum melius magister usus docebit: qui au-
tem hac de re curiosus est, poterit adire Compto-
num *introduit. in Log. disp. 6. sec. 3.* Advertendum in-
super, hæc de æquipollentia dicta convenire propo-
sitionibus, terminos communes habentibus; nam
quod spectat ad propositiones, terminos singulares
habentes, sicut de his non sunt eadem regulae sup-
positionum, ita nec æquipollentia. Sed non videtur
his diutius immorandum, ne nimium, nec satis utili-
ter, ingenia incipientium fatigentur.

ARTICULUS VII.

*Quid sit Conversio Propositionum, & quænam
ejus Regula.*

106. **C**onversio propositionum est unius propositionis
ad alteram formalis consequentia propter ter-
minorum transpositionem: quando scilicet subjectum
mutatur in predicatum, & vicissim: ex gr. quan-
do dico: *Nullus homo dormit*: ergo *nullum dor-
miens est homo*. Propositio, quæ mutatur dicitur
conversa: quæ autem inferitur, dicitur *convertens*.

Debet autem subjectum transire in prædicatum cum omnibus suis adjunctis, & affectionibus excepto solo, quod suppositio subjecti distributiva possit aliquando mutari in disjunctivam; quia distributio plus dicit, quam disjunctio; unde, si verum est, quod est plus, verum etiam est, quod est minus: cum autem non vicissim, si verum est minus, etiam verum sit plus, non potest suppositio subjecti disjunctiva mutari in distributivam. Fundamentum autem omnis conversionis est, quod in propositione affirmativa debeat subjectum saltem inadæquate identificari cum prædicato, & in propositione negativa debeat subjectum adæquate a prædicato distingui; quæ hic fusius non explicantur, quia sæpius in cursu logicæ dicenda recurrent.

107. Tripliciter autem fit conversio simpliciter, per accidens, & per contrapositionem. Conversio fit simpliciter, quando manet eadem quantitas, & qualitas propositionis: e. g. si dico: *Nullus lapis est homo: ergo nullus homo est lapis*. At fit per accidens, quando manente qualitate mutatur quantitas: e. g. si dico: *Omnis homo currit: ergo aliquod currens est homo*. Tandem fit per contrapositionem; quando manente eadem qualitate, & quantitate, termini finiti mutantur in infinitos, seu infinitantes, ut si dico: *Aliquis leo non est homo: ergo aliquis non homo non est non leo*.

Ad hæc facilius memoriæ mandanda compositi sunt hi versus dialectici: *Simpliciter feci: convertitur Eva per acci: Ast O per contra: sic fit conversio tota: qui explicantur his aliis duobus: Afferit A, negat E, sed universaliter ambo: Afferit J, negat O, sed particulariter ambo*. Ut mysterium veruum istorum intelligas, scire debes, in vocibus *Eeci*, & *Eva*, solas vocales attendendas esse, nempe *E, J, A*. Et quidem *A*, juxta explicationem duorum veruum sequentium, significat propositionem universalem affirmativam. *E* significat propositionem universalem negativam. *J* significat propositionem particularem affirmativam: ac tandem *O*, (quod se solo in altero versu ponitur) significat propositionem particularem negativam.

108. Unde priores duo versus volunt. *Feci*, hoc est, propositionem universalem negativam, & particularem affirmativam, converti simpliciter, ut scilicet maneat eadem quantitas, ac qualitas, & termini immutati:

Quid sit Conversio Propositionum, &c. 67
tati: e. g. hæc propositio; *Nullus homo est lapis: sic convertitur: Ergo nullus lapis est homo: & altera: Aliquis homo currit: convertitur: Ergo aliquod currens est homo*. Volunt 2. *Eva*, seu propositionem universalem negativam, & universalem affirmativam, converti per accidens, ut scilicet mutetur quantitas, e. g. hæc propositio: *Nullus homo est lapis: potest etiam sic converti: Ergo aliquis lapis non est homo: & hæc: Omnis homo currit: convertitur: Ergo aliquod currens est homo*.

109. Tandem *O*, seu propositio particularis negativa, neque potest converti simpliciter, neque per accidens: non simpliciter, quia e. g. hæc propositio: *Aliquod animal non est homo: non potest sic converti: Ergo aliquis homo non est animal: nam sequeretur aperte falsum: & ratio est, quia subjectum supponens disjunctive in conversa, fieret in convertente prædicatum supponens distributive; eo quod afficeretur particula negativa (vide num. 35.) ex quo sequeretur, quod id, quod in conversa tantum dicebatur distingui ab aliquo, postea in convertente diceretur distingui ab omni: e. g. in conversa superiore dicebatur tantum aliquod animal distingui ab homine: in convertente autem dicitur distingui omne animal, quod est falsum: & eodem modo falsæ esse possunt aliæ similes convertentes; unde non est hæc legitima illatio, vel conversio.*

Sed neque potest propositio negativa particularis converti per accidens ob rationem modo allatam, ut patebit consideranti. Unde ad summum potest converti per contrapositionem: e. g. hæc propositio: *Aliquis leo non est lapis: sic potest converti: Ergo aliquis non lapis non est non leo: quæ etiam conversio, an sit legitima, disputatur: eam omnino rejicit de Benedictis: l. 1. Log. g. 2. c. 6. ego cum Casilio l. 2. tr. 1. c. 9. saltem censeo inutilem: & certe redderet argumentationem ex ea deductam valde obscuram, & impeditam.*

110. Notandum hic etiam, quod aliquando, si propositiones affirmativæ universales in materia necessaria convertantur per accidens, inferantur propositiones contingentes: e. g. ex hac propositione necessaria: *Omne currens est animal: si per accidens convertatur, inferitur hæc propositio contingens: Ergo*

aliquod animal est currens; cum tamen, ut infra num. 153. dicemus, ex necessario non possit inferri contingens; & insuper in propositione contingenti verbum *est* significet idem, ac *existit*: at non ita in propositione necessaria.

Quare in his casibus conversio per accidens propositionis universalis affirmativæ non est legitima, nisi etiam propositio convertens sumatur in sensu necessario, adeoque implicite conditionato, & prædicatum tantum affirmetur conditionate, ac verbum *est* sumatur tantum in vi copulæ: e. g. superius adducta propositio: *Omne currens est animal*: seu, quæ idem significat: *Omne ens, si currit, est animal*: si per accidens convertatur, debet convertens hunc sensum facere: *Aliquod animal est ens, si currit*: quæ acceptio est satis impropria. Interim vel debet negari, propositiones tales posse ita converti: vel debet dici, eas non nisi similem sensum facere. Et sane, si conversa est implicite conditionalis, uti est in talibus propositionibus, convertens non potest esse omnino absoluta.

III. Ob. 1. Bona est ista conversio: *Omnis homo est animal rationale*: ergo *omne animal rationale est homo*: ergo propositio universalis affirmativa potest converti simpliciter. Resp. dist. ant. ista conversio est bona materialiter. conc. ant. formaliter neg. ant. & conseq. Conversio materialiter bona (sicut etiam argumentatio) dicitur illa, in qua quidem conversa, & convertens (seu præmissæ, & conclusio) veræ sunt, sed tantum quia materia, seu objectum earum propositionum a parte rei ita se habet, non autem, quia vi formæ sequuntur: conversio autem (vel etiam argumentatio) formaliter bona est illa, quæ talis est, ut retento in eodem modo, aut forma convertendi (seu argumentandi) nunquam in ulla materia deducatur falsum ex vero: sed talis non est conversio simplex propositionis universalis affirmativæ: nam e. g. statim est mala ista: *Omnis homo est animal*: ergo *omne animal est homo*.

112. Ob. 2. Hæ conversiones juxta dicta essent legitima. 1. *Nullus equus est in stabulo*: ergo *nullum stabulum est in equo*. 2. *Nullus puer fuit senex*: ergo *nullus senex fuit puer*. 3. *Nullus senex erit puer*:
ergo

Quid, & Quotuplex sit Discursus, &c. 69
ergo *nullus puer erit senex*. 4. *Homo est nomen*: ergo *aliquod nomen est homo*: sed hæ conversiones sunt partim falsæ, partim absurdæ: ergo dicta non subsistunt. Resp. neg. ma. nam in tribus primis conversionibus non totum subjectum vertitur in prædicatum; in prima enim terminus *in stabulo* non est totum prædicatum, sed *existens in stabulo*; unde non debet obliquus mutari in rectum, sed cum convertebat obliquus mutari in rectum, sed cum convertens ita sonare: *Nullus equus est existens in stabulo*: fa significet: *Nullum existens in stabulo est equus*.

Secundæ converse sensus est: *Nullus puer est id, quod fuit senex*: adeoque conversa debet sic poni: *Nullum id, quod fuit senex, est puer*. Tertiæ sensus est: *Nullus senex est futurus puer*: adeoque conversa erit: *Nullus futurus puer est senex*: in his autem conversionibus totum subjectum transit in prædicatum, & sensus propositionum est verus. In quarta conversione sensus convertentis est amphibologicus; nam illa propositio: *Aliquod nomen est homo*: potest significare: *Inter alia nomina est etiam nomen homo*: & hic sensus est verus: potest autem etiam significare, *Aliquod nomen seu vox, est animal rationale*: & hic sensus est falsus, & conversio mala; quia subjectum in conversa supponit materialiter, in convertente formaliter; adeoque sunt æquivalenter duo subjecta.

113. Ob. 3. Males sunt hæ conversiones. 1. *Nullus miles est miles fortis*: ergo *nullus miles fortis est miles*. 2. *Nullus homo est omne animal*: ergo *nullum animal est homo*: ergo propositiones universales negativæ non possunt semper converti simpliciter. prob. ant. in primo exemplo propositio conversa est contingens, ac convertens est impossibilis: in secundo conversa est vera, ac convertens est falsa, ut patet: ergo. Resp. neg. conf. Non sunt males istæ conversiones ex eo, quod propositio universalis negativa convertatur simpliciter, sed ex alio capite; nam in primo exemplo, ut propositio possit esse vera, debet necessario subintelligi ex parte subjecti terminus *nunc existens* (nam evidenter est falsum, quod nullus miles possibilis possit esse fortis: imo hoc prædicatum *fortis*, utpote contingens, exigit exi-

70 Pars I. Disp. Unica. Quæst. III. Art. I.
fientiam subjecti ex n. 74.) ergo etiam hic terminus
debet poni in convertente: & hæc erit vera; nam
sic sonabit: Ergo nullus miles fortis est miles nunc
existens. In secundo exemplo prædicatum est terminus
collectivus: at versus, vel regulæ conversionis,
non loquuntur de propositionibus, habentibus terminos
collectivos, sed communes.

QUÆSTIO TERTIA.

De Tertia Mentis Operatione.

ARTICULUS I.

Quid, & Quotuplex sit Discursus,
sive Argumentatio.

114. **D**iscursus, seu Argumentatio recte dicitur esse oratio, qua unum ex altero infertur. Dicitur oratio, scilicet composita ex antecedente, & consequente, seu præmissa una, vel duplici, & conclusione. Dicitur, in qua unum infertur ex altero: per quas particulas excluduntur a ratione discursus conversiones, vel consequentiæ a propositione universali ad particularem &c. quia in his non infertur unum ex altero; non enim datur alterum, sed tantum datur unum, quod iterum sequitur ex seipso, vel totaliter, vel partialiter. Excluduntur etiam consequentiæ falsæ, sive formaliter, sive materialiter falsæ sint; quia in his, vel non datur verum argumentum, seu non datur vere alterum: vel saltem non datur vera illatio.

115. Dividitur autem primo discursus in formalem, & virtualem: & quidem formalis est, cui proprie convenit hæc data definitio; quia in hoc datur vere unum, & alterum: id est, una, vel geminæ præmissæ formales, realiter distinctæ a conclusione formali: e. g. in hoc enthymemate: Leo est animal: ergo est vivens: prima propositio est unum, & secunda est alterum. At virtualis discursus non habet antecedens, & consequens realiter distinctum, sed tantum distinctum virtualem, seu potius æquivalenter:

71
Quid, & Quotuplex sit Discursus, &c.
ter: sive in discursu virtuali datur tantum una propositio, sed tamen æquivalens duabus, seu antecedenti & consequenti, realiter distinctis: e. g. si dico: Petrus innocens non debet condemnari: quæ propositio æquivalet his duabus distinctis: Nullus innocens debet condemnari: ergo neque Petrus.

Ubi tamen notandum, non omnem talem propositionem esse discursum virtualem; alias omnis propositio causalis esset discursus virtualis, quod falsum est; sed, ut detur discursus virtualis, debet in tali propositione una pars suo modo prælucere ad alteram: vel certe debet talis propositio præsupponere duas apprehensiones, quarum una illuminet intellectum ad concipiendam alteram, ut scilicet sit aliquis progressus a noto ad ignotum: quibus dein apprehensionibus ipsa propositio etiam debet æquivalere per suum modum tendendi illativum.

116. Discursus formalis (de quo præcipue hic agimus) partes sunt tres, antecedens, consequens, & consequentia. Vocatur antecedens illa veritas, seu illud argumentum, aut medius terminus, ex quo deducitur consequens, quod est veritas illata. Antecedens quandoque consistit in duabus propositionibus, seu præmissis, quarum una vocatur major, altera minor: quandoque consistit tantum in una, quæ vocatur simpliciter antecedens. Connexio autem utriusque veritatis, antecedentis, & consequentis, dicitur consequentia, & indicatur per particulam ergo. Ubi nota, antecedens, & consequens posse vel concedi, vel negari, vel etiam distingui: consequentiam vero tantum posse concedi, vel negari, non autem distingui; quia non potest esse ambigua; cum ejus leges sint evidentes, ut infra ostendetur.

117. Dividitur jam discursus (seu argumentatio) in materialiter, & formaliter bonum: quamvis hæc divisio sit tantum analogica. Materialiter bonum est, quando antecedens, & consequens est verum, sed non datur consequentia, seu connexio: e. g. si dico: Aristoteles est homo: ergo est doctus; quia, licet Aristoteles vere sit, & homo, & doctus, tamen antecedens non habet connexionem cum consequente, neque hoc ex eo sequitur. Discursus formaliter bonus est, quando talis est dispositio termini